

Науково-практичний
круглий стіл

**Сучасні виклики для
міграційної політики:
правові, освітні та історичні
аспекти**

Co-funded by
the European Union

Суми 2023

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали
науково-практичного круглого столу
(Суми, 24 червня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Редакційна колегія:

В. М. Завгородня, кандидат юридичних наук, доцент;
А. М. Куліш, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
А. В. Гончаренко, кандидат історичних наук, доцент;
М. В. Плотнікова, кандидат юридичних наук, доцент
А. С. Славко, кандидат юридичних наук;
А. Л. Чернявський, кандидат юридичних наук, доцент;
О. А. Швагер, кандидат юридичних наук

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 2 від 7 вересня 2023 року)

С 91	Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали науково-практичного круглого столу, Суми, 24 червня 2023 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 70 с.
------	--

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені під час проведення науково-практичного круглого столу «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти», присвяченого актуальним питанням європейської міграційної політики, історії та права і проведеного в межах реалізації освітнього проєкту «101098859-EU4Migration-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA / ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку» напрямку «Жан Моне» програми Еразмус +».

Позиція організаційного комітету не завжди збігається з міркуваннями, висловленими учасниками. В збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідають за достовірність даних та додержання принципів академічної доброчесності учасники науково-практичного круглого столу.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ЗМІСТ

<i>Бичай Р. Р.</i> ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	4
<i>Drakokhrust T. V., Parashchuk V. I.</i> LEGAL STATUS OF CITIZENS WHO WERE DISPALED WITHIN THE TERRITORY OF UKRAINE DURING THE WAR: THREATS AND CHALLENGES. 7	
<i>Гончаренко А. В.</i> МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР.	10
<i>Гуляєва Л. П.</i> ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК- ВИМУШЕНИХ МІГРАНТОК В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ	13
<i>Дегтярьов С. І.</i> УКРАЇНЦІ-МІГРАНТИ У КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДОСВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	17
<i>Завгородня В. М.</i> РОЛЬ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «СЗУРОВЕЦ ПРОТИ УГОРЩИНИ» У ФОРМУВАННІ МЕДІА-ПОЛІТИКИ ЩОДО ПРОБЛЕМ МІГРАЦІЇ	20
<i>Качур В. О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ	23
<i>Корнева Т. В.</i> ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОСЛІДОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. 25	
<i>Кузьмін Д. В., Весперіс С. З.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ МІГРАНТІВ ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	28
<i>Lukianets-Shakhova V. S.</i> CURRENT CHALLENGES TO EU MIGRATION POLICY	31
<i>Лук'янихіна О. А.</i> ВИКЛИКИ МІГРАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ ОБМІНІВ ЄС	34
<i>Міщенко М. В.</i> ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ ДО ЄС	38
<i>Протсавицька Л. С.</i> ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА ЗАХИСТ ЇХ ПРАВ В УКРАЇНІ	42
<i>Рассохіна А. М.</i> МЕДІЙНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.....	44
<i>Сіньова Л. М.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	48
<i>Славко А. С.</i> ПОНЯТТЯ «СЕРЬОЗНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ» В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	51
<i>Славко О. О.</i> ПРАВО ВПО НА ОСВІТУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	54
<i>Товстий В. О.</i> ІМПЕРСЬКИЙ НАРАТИВ У СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.....	56
<i>Швагер О. А.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ»	60
<i>Тодоров І. Я.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	62
<i>Циватий В. Г.</i> КОНЦЕПТ «МІГРАЦІЯ» І МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В МОНДІАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНИЙ, ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ	65

ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Тодоров І. Я.

*доктор історичних наук, професор
Ужгородський національний університет*

Міграція як явище виникла та розвивалося одночасно з розвитком людської цивілізації. Але протягом останніх років міграційні переміщення у сучасному світі набувають значних масштабів, що, безумовно, є однією з ознак його глобалізації. Дуже важливо акцентувати студіювання міграційних процесів у вимірі безпекознавства. Донедавна панувала позиція щодо відсутності прямого зв'язку між безпекою та міграцією.

Проте насправді міграція є реальним і потенційним викликом безпеці. Саме завдяки транснаціональному характеру, зростаючій динаміці та впливу на усі сфери життя, міграція сприймається як явище, котре становить серйозний виклик звичній парадигмі впевненості та порядку, тобто національній та міжнародній безпеці.

Взаємозв'язок між міграцією та безпекою віддзеркалює суспільна думка, політична боротьба й урядові рішення. Тривалий час міграція не охоплювалася безпековим дискурсом, оскільки погляд на безпеку обмежувався, по-перше, лише безпекою держави, по-друге, загрозами геополітичного та воєнного, тобто зовнішнього характеру, тоді як міграція розглядалася як питання внутрішніх справ.

У рамках такого підходу було зрозуміло, що криза безпеки, внутрішній конфлікт чи інтервенція, масове порушення прав людини призводять до міграції. Зворотний зв'язок (вплив міграції на безпеку) потрапляв у поле зору дослідників меншою мірою. Розширення погляду на безпеку відбулося порівняно недавно, коли після завершення холодної війни дедалі більшу увагу почали привертати не «жорсткі», тобто воєнні, а так звані «м'які» загрози безпеці

Системно взаємозв'язок міграції та безпеки вперше було розглянуто в роботах М. Вайнера, який писав, що міграція впливає не лише на внутрішню стабільність, а й на міжнародну безпеку, вказував на те, що загрозу безпеці може становити не тільки приплив іноземців, а й відплив власних громадян. На думку Мирна Вайнера, міграція та безпека пов'язані не лише прямим, а й зворотним зв'язком, тобто безпекові заходи держав впливають на переміщення населення. Мирон Вайнер розглядав наслідки міграції для безпеки за чотирма напрямками: політичним, правовим, соціо-економічним, культурним [5].

Внутрішньополітичні наслідки прибуття великих груп іноземців до Європи виявляються у посиленні екстремістських кіл, політичних успіхах крайніх правих партій, які активізуються на хвилі зростаючого занепокоєння припливом чужинців. Вектори впливу міграції на економічну безпеку відрізняються залежно від того, йдеться про країну призначення чи походження мігрантів. Небезпеки міграції передусім фіксуються в суспільствах, які приймають, що, загалом, парадоксально, оскільки завдяки іммігрантам вони поповнюють свої людські та інтелектуальні ресурси, тобто основні фактори виробництва, чим посилюють економічну безпеку.

Попри це, населення часом негативно ставиться до міграції через її вартість, тобто додатковий тягар на систему соціальної допомоги, користувачами якої часто стають мігранти, підвищення навантаження на системи освіти, транспорту, забезпечення житлом.

Однак у підсумку мігранти відпрацьовують ці витрати і створюють для країни перебування додатковий дохід. Оцінка впливу імміграції на економіку залежить від характеристик міграційних потоків. Так, біженці коштують державі притулку більше, ніж трудові мігранти. Місцеве населення інколи сприймає мігрантів як конкурентів на ринку праці, звинувачуючи їх у тому, що внаслідок готовності працювати за мінімальну винагороду вони не лише відбирають робочі місця, а й знижують загальний рівень заробітної плати. Проте значно мірою міф

Мігранти частіше, ніж місцеве населення, фігурують у кримінальній статистиці не лише як злочинці, а й як жертви. Ще більшу небезпеку для держави, суспільства та окремої особи несе міжнародний тероризм, оскільки більшість терористів – іммігранти.

У сфері культури й ідентичності міграція може розглядатися як загроза базовим цінностям суспільства, тобто його безпеці, внаслідок різниці в культурах прибулого і місцевого населення, порушення мігрантами узвичаєних культурних норм. Нерідко щодо мовно, релігійно, культурно відмінних людей виникають упередження, формуються забобони, що посилює негативне сприйняття суспільством мігрантів.

Прояви расизму та ксенофобії можуть загрожувати внутрішній стабільності держави, трансформуватися в загрози особистій безпеці людей.

Весною 2015 року економічна та політична нестабільність у країнах Африки та Близького Сходу спричинила появу великої кількості біженців та нелегальних мігрантів до Європейського Союзу. До 2015 року європейські країни в загальному давали притулок близько 280 тис. осіб у рік, то з січня 2015 року до кінця року побила всі рекорди та зросла до 2 млн. [1].

ФРН пропонувала державам Євросоюзу вирішувати всі проблеми, що стосуються біженців, спільно. Торішній президент Європарламенту Мартін Шульц зазначив, що головною проблемою, яка виникла через мігрантів, є не великий потік мігрантів, а недостатня залученість усіх країн задля прийняття спільних правил вирішення проблем з їх розселенням, а це, у свою чергу, створює проблему нерівномірного навантаження на міграційні служби окремих держав Європи. Принцип розподілу біженців між країнами за квотами виправдав себе не в усіх державах ЄС. Як приклад, Мальта, Фінляндія заповнили свою квоту на 94%, а Польща та Угорщина категорично відмовилися надавати притулок мігрантам, хоча на їхню частку припадало відповідно 7 тис. і 1,3 тис. осіб [3]. Мабуть, що в сучасних умовах, коли криза вже знаходиться на стадії ескалації, система квотування є несвоєчасною та не такою необхідною. Така політика має мало шансів на ефективний результат тоді, коли щодо неї потрібен консенсус і згода усіх двадцяти семи держав Євросоюзу. Старання ЄС, на жаль, так і не призвело до створення дієвих механізмів контролю за міграцією та чітких алгоритмів вирішення проблеми.

З осені 2015 р. західні медії почали поширювати інформацію про зв'язок між напливом біженців у Європу та російською агресією проти України. Сирійське телебачення веде пропаганду в «російському стилі», закликаючи людей їхати. Одночасно Росія спонсорує крайні праві європейські організації та радикальні антиісламські рухи. Очевидна мета таких дій: для Росії — створити в Європі хаос та завадити підтримці України. Мігранти також створюють додаткове соціальне навантаження — через неповагу до норм та традицій країн перебування.

З початком повномасштабної агресії РФ проти України в ЄС посилюється міграційна криза, якої не бачили з 2015-2016 років. Тим часом росія продовжує руйнувати енергетичну інфраструктуру та змушувати українців жити в нестерпних умовах. Нова хвиля біженців до Європи – неминуча. Євросоюз уже готується приймати ще більше переселенців із України, у той час як кількість біженців із країн Азії та Африки також зростає. Після російського вторгнення країни Євросоюзу гостинно зустріли потоки українських біженців, які змушені були рятуватися від війни за кордоном. Багато вимушених переселенців встигли повернутися з інших країн в Україну, коли здавалося, що початковий тиск Росії відбитий. Проте напередодні зими Кремль вирішив використати нову тактику — бити по енергетичній інфраструктурі, залишаючи українців без світла, тепла та води. Зрештою в Європі побоюються ще однієї хвилі переселенців з України через важку ситуацію, що склалася. При цьому країни Євросоюзу зазнають серйозного міграційного навантаження через постійний приплив біженців з інших частин світу, враховуючи Північну Африку, Близький Схід та Азію. Як пише FT, напруга через ситуацію з нелегальними мігрантами в ЄС неухильно зростає [4].

До того ж у Євросоюзі вже триває дискусія щодо політики подвійних стандартів через те, що українців у Європі зустрічають набагато краще, ніж біженців з інших країн світу, що непокоїть правозахисників. У країнах Європи кількість громадян України, зареєстрованих як біженці, сягнула понад 4,75 мільйона людей, йдеться у даних Агентства у справах біженців ООН. Восени кількість українських громадян, які шукають притулку в європейських країнах, скоротилася.

Найбільше – у Польщі, Німеччині та Франції. В Україні ставлення до співвітчизників-біженців в Європі є досить позитивним. Разом з цим, є диференціація залежно від «додаткових фактів» про конкретну категорію біженців [2].

Отже, події останніх 10 років переконливо доводять, що Росія наполегливо і системно створює міграційну кризу в ЄС і таким чином знижує безпековий потенціал Європи. Геополітичною метою РФ є руйнація Європейського Союзу і ініціювання безпекових загроз через міграцію є засобом досягнення такої мети.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Майданик А. І. Міграційна криза в ЄС та її вплив на безпекову ситуацію у світі // Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини» / ред. кол. : П. Степанець, О. Близняк та ін. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. Вип. 5.- С. 308.
2. «Мета путіна — створити кризу з біженцями і чинити на Європу ще більший тиск». URL: <https://inshe.tv/suspilstvo/2022-12-13/726544/>
3. Швеція закриває свій кордон із Данією через біженців. URL : <http://gazeta.ua/articles/life/sveciya-zakrivaye-svij-kordon-iz-daniyeyucherez-bizhenciv/669606>.
4. Migration fatigue: Europe braces for new influx of Ukrainians. URL: <https://www.ft.com/content/cf00788c-2799-4d4e-9158-666d1a31ca26>.
5. Weiner M. The Global Migration crisis: Challenge to state and Human Rights. NY: HarperCollisCollegePublishers, 1995. – 253 p.